

УКАЗАНИЕ 1950

Указания за разработване на компетентностни рамки за одиторите

ИНТОСАЙ

Указанията на ИНТОСАЙ се публикуват от Международната организация на върховните одитни институции като част от нейната рамка за професионални становища, стандарти и указания. За повече информация:
www.issai.org

ИНТОСАЙ

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪДЪРЖАНИЕ	3
ВЪВЕДЕНИЕ	5
ЦЕЛ	7
ОПРЕДЕЛЕНИЯ	8
ОБХВАТ	10
ОСНОВНИ СЪОБРАЖЕНИЯ	11
А. ОСНОВНА МЕТОДИКА ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ, ХАРАКТЕРНИ ЗА ОДИТОРИТЕ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР	11
Съответствие с рамката за професионални становища на ИНТОСАЙ	13
Актуалност на компетентностната рамка	13
Приемственост	13
Отлично владение на уменията	14
Проследимо поведение	14
Б. РАЗРАБОТВАНЕ НА КОМПЕТЕНТНОСТНА РАМКА ЗА КОНКРЕТНАТА ВОИ	15
Компетенции, съобразени със спецификата на конкретната ВОИ	15
Подходяща основа от знания и умения	17
Допълнителни уточнения	18
В. ДРУГИ СЪОБРАЖЕНИЯ	20
Разширяване на компетентностната рамка, за да обхване всички длъжности във ВОИ и да служи за основа на кариерното развитие	20
Анализ на съставните компоненти на компетентностната рамка	21
Оценка на компетенциите	21
ПРИЛОЖЕНИЕ	24

ПРИМЕРНА РАМКА ЗА БАЗИСНИ КОМПЕТЕНЦИИ, БАЗИРАНА НА МСВОИ	24
РАМКА НА БАЗИСНИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ ЗА ОДИТ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР	22
А. Междусекторни компетенции.....	22
Б. Компетенции в областта на одита за съответствие.....	25
В. Компетенции в областта на финансовия одит	29
Г. Компетенции в областта на одита на изпълнението	33
Д. Компетенции на одиторите на ВОИ със съдебни функции	37

1

ВЪВЕДЕНИЕ

- 1) МСВОИ 150 – *„Компетентности на одитора“* определя четири организационни изисквания към Върховните одитни институции (ВОИ) по отношение на компетентността на одиторите.
- 2) Изискване 1 от МСВОИ 150 гласи, че ВОИ определя и документира компетенциите, които нейните одитори трябва да притежават, за да допринасят за изпълнение мандата на организацията. То въвежда концепцията за компетентностна рамка или профили като средство за дефиниране на знанията и уменията, които се изискват или очакват от всеки одитор, за да може да изпълнява конкретни задачи или да заема определена позиция в организацията.
- 3) Указание 1950 се основава на това изискване, като предоставя насоки на ВОИ за определянето на подходящ набор от компетенции в съответствие с МСВОИ или други одиторски стандарти, които одитната организация прилага, както и с нейния мандат и организационна стратегия.
- 4) Предвид тясната връзка между разработването на компетентностна рамка и начините за оценяване на притежаваните от одиторите знания и умения, в определена степен Указание 1950 разглежда и организационно изискване 4 на МСВОИ 150, което гласи, че ВОИ

разработва и прилага методи за оценка на компетенциите, за да се увери в успешното развитие на одиторите и да си осигури надеждна информация относно успеха на мерките за професионално развитие и тяхното въздействие върху дейността на ВОИ.

- 5) Указание 1950 предоставя насоки относно елементите, допринасящи за професионалното осъществяване на дейността на ВОИ (МСВОИ 150, параграф 5).

- 6) Целта на настоящия документ е да очертае основния процес за дефиниране на необходимите компетенции, които отразяват спецификата на одита в публичния сектор, описват изчерпателно нуждите на конкретните ВОИ и се обобщават в компетентностна рамка. Указанията са в помощ на ВОИ при изпълнението и прилагането на изискванията на МСВОИ 150.
- 7) В изпълнение на тази цел Указание 1950:
- а) представя редица концепции, които могат да бъдат взети предвид при разработването на компетентностна рамка;
 - б) очертава примерен набор от компетенции, които отразяват спецификата на одита в публичния сектор, като предоставя описание в съответствие с *Рамката на ИНТОСАЙ за професионални становища, стандарти и указания (IFPP)*;
 - в) дава примерни допълнителни компетенции, които могат да бъдат добавени към посочените в т. 7б), така че изготвената компетентностна рамка да бъде напълно съобразена със спецификата на конкретната ВОИ;
 - г) описва допълнителни съображения, които трябва да се вземат предвид при практическото прилагане и/или използване на компетентностната рамка от дадена ВОИ, включително начините за оценка.

ОПРЕДЕЛЕНИЯ

- 8) **Компетентност** - знанията, уменията и личните качества, необходими за успешното представяне на работното място (МСВОИ 150, параграф 12).
- 9) **Компетентностна рамка** - концептуален модел, който подробно описва и определя компетенциите, необходими на одитора или одитния екип, за да изпълнят определена задача или да заемат конкретна позиция в организацията. (МСВОИ 150, параграф 13).
- 10) **Ключови компетенции** - минимален набор от знания и умения, които всеки одитор с определена специализация трябва да притежава. ИНТОСАЙ дефинира основните компетенции като знания, умения и лични качества, характеризиращи общността на одиторите от публичния сектор. Те се описват въз основа на МСВОИ или други одиторски стандарти, прилагани от ВОИ, в съответствие с изискванията, залегнали в МСВОИ 100.
- 11) **Допълнителни компетенции** - специфичните знания и умения, изисквани от одиторите във всяка конкретна ВОИ. Отделните ВОИ в рамките на ИНТОСАЙ притежават редица общи характеристики по отношение на дейността им в полза на обществото, но всяка от тях се съобразява и със своя конкретен мандат, законодателството, регламентиращо дейността ѝ, изискванията в областта на управлението на публичните финанси, конкретните нужди, методика и практики. Ето защо отделните върховни одитни институции трябва да очертаят

специфични допълнителни компетенции в допълнение към основните такива, за да изградят своята компетентностна рамка.

- 12) **Пътеки за професионално развитие** - официално разработени и структурирани програми за развитие, дефинирани от ВОИ и целящи обучението и поддържането на компетентни, професионални одитори (МСВОИ 150, параграф 14).
- 13) **Ниво на владеење на умения** - набор от предварително зададени критерии, които определят степента на владеење на определени умения.

4

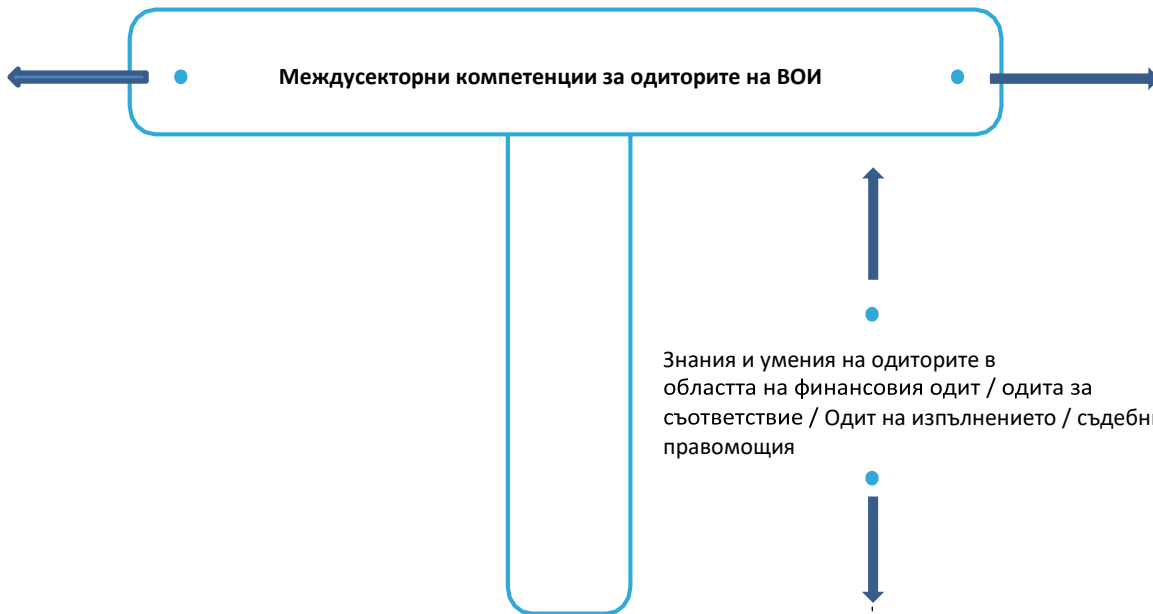
ОБХВАТ

- 14) Указание 1950 предоставя насоки към организационните изисквания, очертани в МСВОИ 150, без да предвижда допълнителни задължения за ВОИ.
- 15) Настоящият документ предоставя напътствия за разработването на подходяща компетентностна рамка за ВОИ, които прилагат МСВОИ или други одиторски стандарти в областта на финансовия одит, одита на изпълнението и одита за съответствие, като същевременно отчита съображенията, касаещи ВОИ със съдебни правомощия.

- 16) Насоките по-долу (заедно с примера в приложението) предоставят подробни разяснения за разработването на компетентностна рамка за ВОИ. Предложеният похват може да бъде разширен или стеснен в зависимост от капацитета и нуждите на ВОИ в съответствие с параграф 19 от МСВОИ 150.

А. ОСНОВНА МЕТОДИКА ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ, ХАРАКТЕРНИ ЗА ОДИТОРИТЕ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР

- 17) Съществуват множество методики за дефиниране на компетентностни рамки или профили. Сравнително лесен подход е професионалните качества на одитора да се онагледят чрез Т-образна форма. По хоризонталната линия на буквата Т се изобразява способността на лицето да работи в различни дисциплини и да използва и прилага своите знания в области, различни от тясната му специализация (широки междусекторни умения). По вертикалата се изобразяват задълбочените умения и опит в определена област (задълбочени експертни познания в конкретна област).
- 18) В контекста на компетентностната рамка/ профил за одит в публичния сектор по хоризонталата на буквата „Т“ се изобразяват междусекторните компетентности, които се отнасят до всички одитори в публичния сектор - например вземане на решения в услуга на обществения интерес. По вертикалата се разполагат специфичните знания и умения за одита, например компетенциите в областта на одита за съответствие.

- 19) Основната концепция за описване на одиторските компетенции с помощта на Т-образен модел може да бъде разширена, като се включат и различните мандати на ВОИ, както следва:

- 20) Тази компетентностна рамка предполага, че всеки одитор от публичния сектор притежава междусекторните компетентности, характерни за одита в публичния сектор, както и комбинацията от четирите широки категории знания и умения за осъществяване на конкретните видове одит в съответствие с мандата на ВОИ.

- 21) При попълването на компетентностната рамка или профил ВОИ може да вземе предвид следните съображения:
- а. осигуряване на съответствие с Рамката за професионални становища на ИНТОСАЙ;
 - б. актуалност на компетентностната рамка;
 - в. приемственост;
 - г. отлично ниво на владеене на уменията;
 - д. проследимо поведение.

✓ Съответствие с рамката за професионални становища на ИНТОСАЙ

- 22) Компетентностната рамка/ профил следва да бъде съобразена с МСВОИ или със стандартите за одит в публичния сектор, въведени от ВОИ в съответствие с изискванията на МСВОИ 100. МСВОИ 100 предвижда възможност ВОИ да прилага МСВОИ като водещи стандарти за дейността си или да ги използва като основа за разработване на свои вътрешни и национални стандарти.

✓ Актуалност на компетентностната рамка

- 23) За да се гарантира пълно съответствие с *Рамката на ИНТОСАЙ за професионални становища, стандарти и указания (IFPP)*, добра практика е компетентностните изисквания да бъдат подлагани на редовен преглед. Това дава възможност на ВОИ да отрази по подходящ начин всички очаквания или предизвикателства, породени от актуални промени в рамките на самата институция или в средата, в която тя осъществява одитите си. Добре би било също така да се оцени приноса на така дефинираните компетенции към качеството на дейността на ВОИ (доколко отговарят на заложената цел).

✓ Приемственост

- 24) Тъй като до голяма степен се основава на Рамката за *професионални становища, стандарти и указания* на ИНТОСАЙ, компетентностната рамка дефинира знания и умения, които са универсално приложими за

ВОИ с различни видове мандат. Одитните институции могат да очертаят и допълнителни компетенции, които да отговарят на конкретния им мандат, нужди и цел, както е разяснено в раздел Б по-долу.

✓ Отлично владееене на уменията

- 25) За всяка длъжност в организацията се описват изискванията , касаещи отличното владееене на компетенциите в целия им спектър.

✓ Проследимо поведение

- 26) За улесняване на практическото боравене с рамката, особено когато се използва за целите на развитието и акредитацията, добра практика е минималните изисквания за всяка компетентност да бъдат описани под формата на проследимо поведение.
- 27) В приложението към настоящия документ е даден пример за рамка на базисните компетенции, която описва спецификата на одита в публичния сектор, осъществяван от одитори, напълно квалифицирани да прилагат МСВОИ или други стандарти, приети от ВОИ в съответствие с МСВОИ 100.

Б. РАЗРАБОТВАНЕ НА КОМПЕТЕНТНОСТНА РАМКА ЗА КОНКРЕТНАТА ВОИ

- 28) В настоящия раздел се разглежда процесът по допълване на базисните компетенции, така че да се разработи рамка, отговаряща на нуждите на конкретната ВОИ.
- 29) За тази цел е необходимо да се добавят допълнителни компетенции, включващи следното:
- а. Знания и умения, съобразени с уникалните характеристики на конкретната ВОИ;
 - б. Стратегическото виждане на ВОИ относно подходящата основа от знания, умения и лични качества, необходими за адекватното прилагане на компетенциите.

✓ Компетенции, съобразени със спецификата на конкретната ВОИ

- 30) За разработването на приложима рамка, адаптирана към нуждите на конкретната ВОИ, добра практика е към описаните в раздел А по-горе базисни компетенции да се добавят и специфичните за конкретната ВОИ такива, предвид средата, в която тя осъществява дейността си и съображенията, касаещи конкретната одитна институция, одитните екипи и отделните одитори.

Ето някои примери:

Външна среда:

- а. конституция на страната;
- б. законодателството, регламентиращо управлението на публичните финанси (УПФ);
- в. национален план/стратегия за развитие на страната;
- г. законодателство, регламентиращо дейността на ВОИ;
- д. мандат на ВОИ;
- е. вид, естество и обхват на одитите, осъществявани от ВОИ,

- включително от одитни институции със съдебни правомощия;
- ж. очаквания на заинтересованите страни (напр. по отношение на специфични одити, свързани с кризисни ситуации).

Съображения, касаещи ВОИ:

- з. стратегия на ВОИ и подписани споразумения;
- и. одитна методология на ВОИ и/или съдебни правомощия;
- к. политики и процедури във ВОИ;
- л. използвани технологии;
- м. ценностите на ВОИ, включително нейната позиция по отношение на етиката и интегритета.

Съображения, касаещи одитните екипи:

- н. практики на ВОИ за планиране на човешките ресурси (напр. необходимостта да се обърне внимание на професионалното развитие на стажантите, както и на размера и компетенциите на екипите);
- о. умения за управление на външни консултанти;
- п. съображения, свързани със знанията и уменията за одит на конкретните организации, обект на одит от страна на ВОИ;
- р. степен на компютързация на одитираните обекти;
- с. наличие на специалисти в рамките на ВОИ, които могат да подпомагат дейността на одитните екипи.

Съображения, касаещи личностните качества:

- т. специфични лични способности, качества и нагласи, включително индивидуални ценности, свързани с етичното и морално поведение;
- у. специфични управленски и/или лидерски качества;
- ф. културологични съображения;
- х. конкретни нужди от развитие/ въздействие на кариерното развитие;
- ц. вижданията на ВОИ относно одиторските умения, които ще отговарят на бъдещите нужди;
- ч. конкретни допълнителни съображения (като например изискване за

лиценз за одитиране на дружества, регистрирани за търговия на фондовите борси).

- 31) Така оформената рамка трябва да обслужва по-всеобхватни цели отвъд гарантирането на знания и умения, необходими за изпълнение на преките одиторски задължения. От решаващо значение е одиторите да се подготвят за заемането на управленски и лидерски постове в организацията. За тази цел рамката трябва да разпише изисквания за специфични управленски и лидерски компетенции. Тук могат да се обмислят следните съображения:
- а. лидерски качества на лицата, заемащи ръководни постове – непринудено поведение, пример за подражание, гъвкавост, услужливост, етичност и т. н.;
 - б. общи управленски качества - решителност, способност за насърчаване на доброто изпълнение, стимулиране на работата в екип, способност за определяне на приоритети и др.;
 - в. умения за управление на хора - последователност, гарантиране на качество, предоставяне на ясни насоки, осигуряване на възможности за изява на другите, наставничество и др.;
 - г. стратегически лидерски качества - стратегическа преценка и мислене, ориентация към постигането на планираните резултати, умения за въздействие върху заинтересованите страни и т.н.;
 - д. качества, свързани с лидерството в публичния сектор - влияние в публичния сектор, познаване на външната политическа динамика и др.

✓ Подходяща основа от знания и умения

- 32) Компетентностната рамка за всяка ВОИ трябва да залага основата от знания и умения за одит в публичния сектор, както и изисквания относно познаването на специфичната дейност на съответната върховна одитна институция.
- 33) Изискуемите базисни знания и умения зависят от стратегическия избор на ВОИ дали да наема одитори с обща или тясна специализация. Ако одитната институция наема одитори с обща специализация, невинаги ще съществува пряка зависимост между областта, в която одиторът е специалист и видовете одит, които осъществява. Подобна зависимост би съществувала,

когато ВОИ наема одитори с конкретна тясна специализация. Всеки от тези подходи има своите предимства и недостатъци, които трябва да се вземат предвид в контекста на конкретната ВОИ.

- 34) Пример за това са изискванията за компетенции в областта на финансов одит. Необходимите базисни знания и умения, които ще осигурят правилното прилагане на основните компетенции за одит в публичния сектор и на специфичните за ВОИ компетенции, предполагат поне най-обща познания по счетоводство и одит и евентуално известен опит в областта на търговското право и икономиката. Подобни изисквания могат да се оформят като „входно ниво“ за пригодност за работа в определената среда (или длъжност в рамките на ВОИ). В следствие тези знания и умения могат да бъдат надградени с познания за финансов одит в публичния сектор.
- 35) По подобен начин, когато се разглеждат компетенциите, необходими за осъществяване на одит на изпълнението, като базисно ниво одиторът трябва да притежава знания и умения относно количествените и качествени методи за оценка на икономичността, ефикасността и ефективността. При одита за съответствие изискуемите знания и умения могат да включват познаване на правната система и различните източници на правото, както и методите за формиране на критерии за редовност и уместност.
- 36) В допълнение към изискванията, свързани с вида одит, съответните компетенции могат да бъдат обвързани и с областите на проверка. Например може да се заложи изискване за одитирането на големи инфраструктурни обекти да се наемат одитори с инженерно образование. Техните инженерни знания и предходен опит ще трябва да бъдат надградени със знания и умения за одит в публичния сектор.
- 37) Независимо от опита и образованието на одиторите, ключово за тях е доброто познаване на средата в публичния сектор. То може да се постигне на базата на висше образование в областта на публичното управление (или публичната администрация), предходен стаж в публичния сектор или запознаване със спецификите на този сектор чрез обучение в рамките на ВОИ.

✓ Допълнителни уточнения

- 38) При разработването на компетентностна рамка за конкретна ВОИ винаги съществува риск анализът на компетенциите да стане толкова подробен и комплексен, че предимствата от въвеждането на подобна рамка да се размият. Това може да бъде избегнато посредством:
- а) Приоритизиране на компетенциите (документират се само онези компетенции, които ще са необходими за наемането или развитието на одитори, отговарящи на мандата и очакванията на ВОИ);
 - б) Съобразяване на нивото на детайлност и комплексност с размера на инвестициите в развитие които ВОИ (или съответната регионална професионална организация) е в състояние или е готова да направи.
- 39) На този етап ръководството на ВОИ може да прецени дали новоразработената рамка отразява достатъчно ясно и пълно конкретните нужди на одитната институция от компетентни служители, допринасящи за изпълнение на нейния мандат в съответствие с организационната ѝ стратегия.

В. ДРУГИ СЪОБРАЖЕНИЯ

✓ Разширяване на компетентностната рамка, за да обхване всички длъжности във ВОИ и да служи за основа на кариерното развитие

- 40) За ВОИ би било полезно да опише компетенциите на одитор, който има капацитет да осъществява одит в съответствие с МСВОИ или въведените от ВОИ одитни стандарти. Така се формира база за разработване на изискванията към всички одитни позиции. Рамката трябва да бъде разширена адекватно, за да разпише възможностите за израстване в кариерата. Това може да бъде постигнато, като се започне с документиране на компетенциите на ниво групи, широки категории длъжности или одитни екипи. Друг практичен начин за разширяване на ефекта от приемането на компетентностна рамка е разписването на профили за конкретните длъжности във ВОИ:
- а) описание на всяка роля в организацията;
 - б) подробно описание на отговорностите за всяка позиция;
 - в) обвързване на задълженията за всяка позиция с конкретни, подходящи и приоритизирани компетенции;
 - г) конкретизиране на квалификациите и опита, изискуеми за всяка позиция.
- 41) Друг подход (който може да се окаже по-лесно приложим) е определяне изискуемо ниво на владеене на конкретните компетенции, напр.:
- а) базово ниво (служители/ стажанти/ входно ниво);
 - б) средно ниво (среден ръководен състав);
 - в) напреднало ниво (по-висше управленско ниво);
 - г) експертно ниво (най-висшето ръководно ниво в организацията).

Например изискуемото ниво на лидерски умения за заемането на длъжност от средния ръководен състав включва умения за ръководене на екип, докато за висшето ръководство се изискват експертни умения за управление на организация.

42) Промените в средата, в която функционира ВОИ, развитието на практиките за одит в публичния сектор или собственото професионално развитие на ВОИ могат да наложат интегрирането на нови компетенции и промяна в длъжностните характеристики. Ето защо те трябва да подлежат на редовен преглед, за да се гарантират актуални определения за ролите, длъжностите, отговорностите и компетенциите във ВОИ.

✓ Анализ на съставните компоненти на компетентностната рамка

43) Когато обсъждахме по-горе как се разработва компетентностната рамка, разгледахме компетенциите под формата на проследимо поведение. За да се използва за целите на набирането на персонал или за разработване на конкретни пътеки за професионално развитие във ВОИ, компетентностната рамка следва да се раздели на следните компоненти:

- а) Знания - те ни дават представа изискуемите за конкретната длъжност квалификации, както и за темите, които трябва да бъдат обхванати в рамките на осигурените форми за обучение и развитие;
- б) Умения – описание на практическия опит за заемане на определена длъжност, който е изискуем при постъпване или може да бъде натрупан на работното място на базата на съгласуван със служителя план за развитие, чието изпълнение се проследява;
- в) Лични качества - качествата, които кандидатите за работа трябва да демонстрират или да развият на работното място.

✓ Оценка на компетенциите

44) ВОИ трябва да реши как ще оценява всеки от компонентите на компетентностната рамка (знания, умения и лични качества) и на базата на подобна оценка да разработи съответната програма за развитие. Оценяването/ атестацията е процес по събиране на доказателства, че дадено лице е в състояние да демонстрира компетенциите, необходими за заемането на дадена позиция в рамките на ВОИ или за изпълнението на конкретна задача.

45) Оценката обикновено се фокусира върху придобитите компетенции, но в идеалния случай може да бъде под формата на проследяване как те се демонстрират на работното място (активното им използване) и дори какъв е техният принос за дейността на ВОИ.

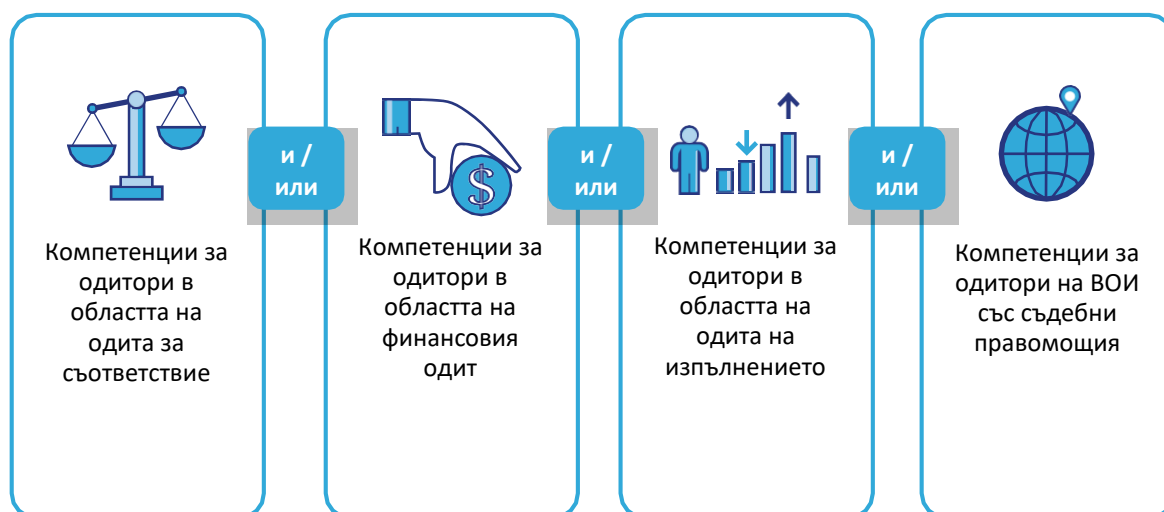
- 46) Оценката обикновено включва комбинация от различни подходи, които могат да варират за отделните компетентностни компоненти. Например, знанията могат да бъдат оценени на базата на обективни онлайн тестове, докато преценката за професионалните качества се формира най-точно чрез наблюдение от страна на прекия ръководител как съответния служител се справя на работното място.
- 47) Препоръчително е при планирането на дейностите по оценка да се вземе предвид възможностите за комбинирано прилагане на знания, умения и лични качества, както и на различни компетенции (напр. професионален скептицизъм при оценяване на критериите за одит на изпълнението).
- 48) Успешните практики за оценяване показват реалното ниво на владене на изискуемите компетенции в контекста на нуждите на ВОИ и почиват на следното:
- а) надеждност – различните дейности по оценка трябва да водят до идентичен резултат при едни и същи обстоятелства;
 - б) удостоверяване – наличие на документирани доказателства за валидността на демонстрирания от оценката резултат;
 - в) изчерпателност – гаранция, че дейностите по оценката обхващат всички конкретни компетенции и техните съставни части.
- 49) Оценяването може да се извърши посредством формата на устни изпити, онлайн тестове, констатации проверки за качество, атестация, преглед на изготвени от лицето материали/ документи за извършена работа и/или писмени изпити.
- 50) Дейностите по оценка могат да бъдат обективни или субективни в различна степен. Например даден тест с предложени възможности за отговор, който се оценява от автоматично компютър, би осигурил висока степен на обективност. От друга страна, оценката на работното място, извършена от прекия ръководител, предполага по-високо ниво на субективност. Оценката се счита за по-надеждна, когато е осигурена висока степен на обективност. При избора на най-подходящия метод за оценяване трябва да се вземат предвид свързаните с него разходи и наличието на необходимите технологии.

- 51) Не е задължително дейностите по оценка да се извършват от служители на ВОИ. Те могат да бъдат прилагани и от висши учебни заведения, частни доставчици на образователни услуги, професионални организации, центрове за обучение в държавната администрация или други институции.
- 52) Някои от дейностите по оценка могат да се прилагат преди назначаването на одиторите във ВОИ. С други думи, ВОИ може да предпочете да наеме служители, които вече притежават определен набор от компетенции.
- 53) Дейностите по оценяване дават възможност на желаещите развитие професионалисти да демонстрират своята компетентност като одитори на ВОИ. При планирането на обучения ВОИ се ръководи от целта за изграждане на знания и умения, които ще доведат до успешното представяне на обучените при последващото оценяване на техните компетенции. Това може се постигне чрез определяне на учебни цели, съобразени с компетентностната рамка на ВОИ и разработването на обучителни дейности на тази база. Ето защо при планирането на обучителни дейности е ключово да се взема предвид и спецификата на процеса по оценяване.

ПРИЛОЖЕНИЕ

ПРИМЕРНА РАМКА ЗА БАЗИСНИ КОМПЕТЕНЦИИ, БАЗИРАНА НА МСВОИ

Междусекторни компетенции за одиторите на ВОИ

Настоящото приложение съдържа примерна рамка с базисни компетенции, съобразена със спецификата на одита в публичния сектор и дефинираща изискуемите умения за одитори, които извършват одит по МСВОИ или други приети от ВОИ стандарти в съответствие с МСВОИ 100. За целите на настоящото приложение притежаващите подобни компетенции лица са определени като „*професионални одитори*“.

Този пример се основава на параграфи 17-28 от настоящите указания.

РАМКА НА БАЗИСНИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ ЗА ОДИТ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР

✓ А. Междусекторни компетенции

Междусекторните компетенции на одитора от ВОИ могат да се обобщят в пет широки групи:

МК 1: Одиторът служи за пример със своето поведение;

МК 2: Одиторът комуникира ефективно със заинтересованите страни;

МК 3: Одиторът има строго професионално поведение;

МК 4: Одиторът допринася за добавената стойност и ползите от дейността на ВОИ;

МК 5: Допълнителни съображения, касаещи ВОИ със съдебни правомощия.

Таблицата по-долу описва отделните компетенции за всяка група.

Компетенции		Очаквано поведение
МК 1	Одиторът служи за пример със своето поведение	
МК 1.1	Демонстрира етично поведение във всякакви ситуации.	Познава добре приложимия етичен кодекс и действа в съответствие с него във всяка ситуация. Действа в съответствие с културата, политиките и процедурите на ВОИ.
МК 1.2	Демонстрира лична отговорност.	Действа прозрачно и поема отговорност за изпълнението на поставените цели. Отворен е към коментари и критика относно работата си и е готов да предприеме коригиращи действия.
МК 1.3	Съобразява се с принципа на многообразието.	Отнася се с уважение към хората, независимо от тяхната професия, възгледи, позиция, пол, религия, етническа принадлежност, способности и т.н. Проявява разбиране за различните културни норми в работната среда и съобразява действията си с тези различия.
МК 1.4	Демонстрира основни лидерски умения.	Демонстрира способност да въздейства на другите, да ги вдъхновява и мотивира да постигат желаните резултати.

Компетенции		Очаквано поведение
МК 2	Одиторът комуникира ефективно със заинтересованите страни	
МК 2.1	Познава добре заинтересованите страни.	<p>Способен е да идентифицира ключовите заинтересовани страни и познава техните преки и непреки нужди, очаквания и дейности. Това важи както за вътрешните заинтересовани страни (ръководството на ВОИ, колеги и екип), така и за външните такива (одитирани организации, парламент, медии, граждани и др.).</p> <p>Запознат е с принципите и необходимостта ВОИ да действа като независим орган.</p>
МК 2.2	Комуникира ефективно със заинтересованите страни.	<p>Комуникира ефективно със заинтересованите страни, за да предоставя и обменя смислена и подходящо представена информация както устно, така и в писмена форма.</p> <p>Демонстрира умения за активно слушане и общува открито със заинтересованите страни.</p> <p>Взема под внимание мнението на заинтересованите страни и провежда конструктивна комуникация, когато обстоятелствата го налагат.</p> <p>Умее да използва различни видове инструменти за комуникация със заинтересованите страни, включително общи презентации, електронни и социални медии и др.</p> <p>Използва широк набор от техники, включително опосредстване на комуникацията, работа в екип и междуличностни умения с цел подобряване на изпълнението и ефективността на одитите и постигане на общите цели.</p>
МК 3	Одиторът има строго професионално поведение	
МК 3.1	Гарантира качество на одитната дейност чрез прилагането на МСВОИ.	<p>Демонстрира солидни познания и разбиране на приложимите одитни стандарти (МСВОИ или национални стандарти, съобразени с МСВОИ) и прилага тези знания ефективно.</p> <p>Осъществява одит в съответствие с МСВОИ или националните стандарти, съобразен с местния контекст.</p> <p>Упражнява професионална преценка и скептицизъм при прилагането на одитните стандарти.</p> <p>Търси съвет, когато се сблъсква с трудни или спорни въпроси при упражняване на професионалната си преценка.</p>
МК 3.2	Демонстрира основни умения в областта на одита и информационните технологии.	<p>Притежава аналитични умения и способност за синтезиране на информация.</p> <p>Изготвя одитна документация за процесите/ извършената работа, на базата на които се достига до одитното заключение/ становище.</p> <p>Използва информационни технологии при провеждане на одити.</p> <p>Умее да тълкува и да очертава по-широкия контекст на базата на финансова и нефинансова информация, почерпена от разнообразни източници на данни.</p>

Компетенции		Очаквано поведение
МК 3.3	Непрекъснато се стреми към високи постижения.	<p>Подхожда с категорична увереност и проявява гъвкавост за справяне с предизвикателствата в одитната дейност.</p> <p>Търси възможности за развитие и усъвършенстване на знанията, уменията и способностите си.</p> <p>Има критично и обективно мислене и е готов да се противопостави на конюнктурата, за да гарантира адекватност на своите действия.</p> <p>Застъпва се за положителни промени.</p> <p>Показва способност да се учи от успехите и неуспехите си.</p>
МК 3.4	Демонстрира емоционална интелигентност.	<p>Учи се от опита си.</p> <p>Демонстрира:</p> <ul style="list-style-type: none"> • че е наясно със силните и слабите си страни; • че е в състояние да управлява действията си; • съобразяване с останалите • че има способности да управлява взаимоотношенията с другите.
МК 4	Одиторът допринася за добавената стойност и ползите от дейността на ВОИ	
МК 4.1	Допринася за резултатите от дейността на ВОИ.	<p>Съобразява личните си цели на работното място със стратегическите насоки на ВОИ.</p> <p>Съобразява поведението си с изискванията на <i>Рамката за професионални становища на ИНТОСАЙ (IFPP)</i>, както и с необходимостта да пази имиджа и репутацията на ВОИ.</p> <p>Проследява резултатите от одита, за да гарантира добавена стойност и ползи от дейността на ВОИ.</p>
МК 4.2	Допринася за ефективното управление.	<p>Работи добре в екип, за да помогне за ефективното управление на рисковете и ресурсите в организацията.</p> <p>Предоставя навременна, достатъчна и подходяща информация на ръководството, за да може то да взема информирани и стратегически решения.</p>
МК 4.3	Действа в интерес на обществото.	<p>Познава добре и работи ефективно в публичния сектор.</p> <p>Разбира, че ВОИ е призвана да служи на гражданите и съобразява действията си с това.</p> <p>Готов е да се съобразява/ да разглежда нововъзникнали теми в одитната среда.</p>
МК 5	Допълнителни съображения, касаещи ВОИ със съдебни правомощия	
	ВОИ със съдебни правомощия имат мандат по-скоро да издават съдебни решения, а не само да изразяват становище. При тях е важно да се постави особен фокус върху независимостта и етичното поведение. Тези концепции са включени в описаните по-горе междусекторни компетенции.	

✓ Б. Компетенции в областта на одита за съответствие

В съответствие с Т-образния модел, компетентностната рамка в областта на одита за съответствие обхваща:

- Междусекторните компетенции на одитора в публичния сектор, описани в точка А по-горе;
- Компетенции в областта на одита за съответствие (КОС), поместени по-долу.

Компетенциите на одитора могат да бъдат обобщени в пет широки групи, които почиват основно на изискванията, предвидени в МСВОИ за този тип одит.

КОС 1: Одиторът гарантира добавена стойност от дейността на ВОИ, като извършва одит за съответствие с изискванията на МСВОИ;

КОС 2: Одиторът познава добре контекста, средата и обекта на одита за съответствие;

КОС 3: Одиторът оценява и управлява риска при одита за съответствие;

КОС 4: Одиторът изпълнява и документира надлежно процедурите за одит на съответствието съгласно МСВОИ;

КОС 5: Одиторът оповестява ефективно резултатите и проследява изпълнението на препоръките от одита за съответствие.

Таблицата по-долу описва отделните компетенции за всяка група.

	Компетенции	Очаквано поведение
КОС 1	Одиторът гарантира добавена стойност от дейността на ВОИ, като извършва одит за съответствие с изискванията на МСВОИ	
КОС 1.1	Разбира, че одитът за съответствие носи добавена стойност чрез насърчаване на отчетността и прозрачността при разходването на публични средства.	Запознат е с естеството, целта и задачите на одита за съответствие, специфичния начин, по който той гарантира добавена стойност като част от веригата на отчетност, както и по какво този тип одит се отличава от и/или е свързан с ангажиментите за финансов одит или одит на изпълнението. Запознат е със спецификата на одита за съответствие като ангажимент за заверка или ангажимент за директно докладване. Познава аспектите на редовност и уместност при одита за

		съответствие.
КОС 1.2	Умее да прилага ключовите концепции при одит за съответствие по подходящ начин и последователно.	Умело борави с ключови понятия като предмет на одита, информация за предмета и ползватели на одитния доклад в контекста на одита за съответствие с изискванията за редовност и уместност. Прилага понятията за приложимо законодателство, правила и критерии, риск, ограничена и разумна степен на увереност както при ангажименти за заверка, така и при ангажименти за директно докладване.
КОС 1.3	Гарантира качество при провеждането на одит за съответствие.	Прилага МСВОИ в областта на одита за съответствие по време на целия одитен процес както при ангажименти за заверка, така и при ангажименти за пряко отчитане с фокус върху редовността или уместността. В състояние е да осъществява преглед на качеството на извършени от други лица одитни проверки с оглед приложимите стандарти и практики на ВОИ.
КОС 1.4	Упражнява професионална преценка и скептицизъм при одита за съответствие.	Упражнява професионална преценка и скептицизъм при прилагането на стандартите. Търси съвет, когато се сблъсква с трудни или спорни въпроси при упражняване на професионалната си преценка.
КОС 2	Одиторът познава добре контекста, средата и обекта на одита за съответствие	
КОС 2.1	Познава добре публичния сектор като цяло, както и рамката, регламентираща дейността на съответната институция.	Демонстрира разбиране за широката институционална рамка от правила и разпоредби, както и културата за законосъобразно поведение на одитирания обект.
КОС 2.2	Познава естеството на дейността на одитирания обект и свързаните с нея рискове за съответствието.	Способен е да оценява организационната структура, култура, процеси, функции и системи на одитирания обект, вкл. системата за вътрешен контрол, дейностите по вътрешен контрол и въведените контроли.
КОС 3	Одиторът оценява и управлява риска при одита за съответствие	
КОС 3.1	Оценява риска при одит за съответствие.	Способност за определяне на прага на същественост и за оценяване на одитния риск от не оповестяване на съществени несъответствия, включително незаконни действия, измами, злоупотреби или разхищения.
КОС 3.2	Управлява риска в рамките на процес на одит за съответствие.	Разработва и прилага стратегии за намаляване на одитния риск до приемливо ниво.
КОС 4	Одиторът изпълнява и документира надлежно процедурите за одит на съответствието съгласно МСВОИ	

КОС 4.1	Оценява приложимото законодателство и критерии при планиране на одита за съответствие.	Оценява съответните законови изисквания и критериите за одита. Определя регионалния и тематичен обхват на одита.
КОС 4.2	Извършва предварителна оценка на системата за вътрешен контрол на одитираната организация.	Оценява структурата на системите за вътрешен контрол и определя дали те функционират. Тества оперативната ефективност на вътрешния контрол с оглед спазване на изискванията за съответствие и прави заключение за адекватността на тестваните контроли.
КОС 4.3	Разработва и прилага процедури за управление на одитния риск.	Прилага познанията си за приложимото законодателство и правила при изпълнението на аналитични процедури, контролни тестове и тестове по същество. Разглежда одитните рискове и определя видовете и обхвата на одитните проверки.
КОС 4.4	Прилага техники за формиране на одитни извадки.	Прилага методология, основана на риска по отношение на рисковете от съществени отклонения или несъответствие и на тази база взема решение кога и как да формира одитни извадки; документира стратегията за формиране на одитни извадки. Изпълнява процедури за формиране на одитни извадки и оценява резултатите.
КОС 4.5	Събира достатъчни и уместни одитни доказателства.	Потвърждава доказателства от множество източници, идентифицира противоречия и прилага доказателства, които са надеждни, точни, достоверни, приложими и изчерпателни. Разбира понятията за автентичност и надеждност на данните през целия им жизнен цикъл и проверява валидността на информацията. Използва новаторски методи за извличане на необходимите доказателства при за анализа и/или одитните проверки. Позовава се на работата на трети лица или специалисти и съгласно изискванията на стандартите извършва процедури, за да потвърди, че направените от тях заключения са приложими за съответния одит.
КОС 4.6	Оценява резултатите от всички одитни процедури и на тази база формира своите одитни заключения и препоръки.	Анализира и обобщава доказателствата, събрани чрез одитните процедури, за да достигне до одитното си заключение (становище). В състояние е да определи кой и как трябва да бъде сезиран относно установените проблеми, свързани с измами, разхищения и злоупотреби.
КОС 4.7	Изготвя документация от одита за съответствие.	Документира одита в съответствие с изискванията на МСВОИ. Демонстрира разбиране за предмета на одит и използва подходяща терминология в документацията и при комуникацията.
КОС 4.8	Комуникира със заинтересованите страни по време на одита за съответствие.	Идентифицира ключовите заинтересовани страни при одита за съответствие, включително лицата, натоварени с управление и комуникира ефективно с тях както устно, така и в писмена форма по време на целия одит (в. ж. МК.2.2).
КОС 5	Одиторът оповестява ефективно резултатите и проследява изпълнението на препоръките от одита за съответствие	

КОС 5.1	Изготвя одитен доклад, като се ръководи от общоприетия формат.	Описва резултатите от одита в светлината на одитните цели и в съответствие със стандартния формат, напр. доклад, становище, формуляр и съобщения. Докладва за установените измами в съответствие с изискванията на МСВОИ.
КОС 5.2	Проследява прилагането на препоръките от одита за съответствие.	Разработва и прилага план за проследяване изпълнението на препоръките от одита от страна на отговорните за това лица в одитирания обект. Следи за прилагането на констатациите от одита за съответствие.

✓ В. Компетенции в областта на финансовия одит

В съответствие с Т-образния модел, компетентностната рамка в областта на финансовия одит обхваща:

- Междусекторните компетенции на одитора в публичния сектор, описани в точка А по-горе;
- Компетенции в областта на финансовия одит (КФО), поместени по-долу.

Компетенциите на одитора могат да бъдат обобщени в пет широки групи, които почиват основно на изискванията, предвидени в МСВОИ за този тип одит.

КФО 1: Одиторът гарантира добавената стойност от дейността на ВОИ, като извършва финансови одити в съответствие с МСВОИ;

КФО 2: Одиторът познава контекста, средата и обекта на финансов одит;

КФО 3 Одиторът оценява и управлява риска при финансовия одит;

КФО 4: Одиторът извършва и документира процедурите в рамките на финансовия одит в съответствие с МСВОИ;

КФО 5: Одиторът оповестява ефективно резултатите от финансовия одит и проследява изпълнението на одитните препоръки.

Компетенции		Очаквано поведение
КФО 1	Одиторът гарантира добавената стойност от дейността на ВОИ, като извършва финансов одити в съответствие с МСВОИ	
КФО 1.1	Разбира, че финансовият одит носи добавена стойност чрез насърчаване на отчетността при разходването на публични средства.	Демонстрира разбиране за естеството, предназначението и целите на финансовия одит, специфичния начин, по който той носи добавена стойност като част от веригата за отчетност и как се отличава от и/или е свързан с одита за съответствие или одита на изпълнението. Разбира, че при финансовия одит се прави извод относно бъдещото развитие на базата на познанията за дейността на одитирания обект, като се изследват минали събития и се отправят ориентирани към бъдещето ефективни и икономически издържани препоръки за подобряване на управлението на публичните финанси.

КФО 1.2	Демонстрира способност да прилага ключовите концепции в областта на финансовия одит по подходящ начин и последователно в одиторската си практика.	<p>Демонстрира способност да прилага ключови елементи като оценка на риска, същественост, формиране на извадки, действия в съответствие с нивото на риск, събиране на уместни и надеждни одитни доказателства, степен на увереност и ключови одитни констатации в процеса на финансов одит.</p> <p>Изразява становище дали финансовите отчети дават вярна и точна представа за финансовото състояние на одитирания обект ИЛИ дали са изготвени в съответствие с приложимата рамка за финансово отчитане.</p> <p>В състояние е да определя дали извършените одитни процедури са достатъчни за предоставяне на разумна увереност на ползвателите на финансовия отчет.</p>
КФО 1.3	Осигурява качество при извършване на финансов одит.	<p>Притежава умения за прилагане на МСВОИ в областта на финансовия одит в различна среда с цел повишаване надеждността на одитния доклад.</p> <p>Демонстрира способности за проверка на работата на други одитори, с цел гарантиране на качеството в съответствие със съответните стандарти и практиките на ВОИ.</p>
КФО 1.4	Упражнява своята професионална преценка и скептицизъм в рамките на финансовия одит.	<p>Упражнява професионална преценка и скептицизъм при прилагането на стандартите.</p> <p>Търси съвет, когато се сблъска с трудни или спорни въпроси при упражняване на професионалната си преценка.</p>
КФО 2	Одиторът познава контекста, средата и обекта на финансов одит.	
КФО 2.1	Познава добре публичния сектор като цяло.	Познава добре публичния сектор като цяло, благодарение на което е в състояние да формулира допълнителни одитни цели при одита на финансови отчети в публичния сектор. Тези допълнителни одитни цели могат да бъдат извлечени на базата на инструкции от страна на парламента, документи, обменяни в рамките на правителството, очакванията на заинтересованите страни, специфични за одитирания обект въпроси и т.н., и да обхващат допълнителни елементи отвъд целта за изразяване на мнение върху финансовия отчет.
КФО 2.2	Познава принципите и рамките за финансова отчетност в публичния сектор.	Познава добре счетоводните стандарти и принципи и е в състояние да тълкува рамката за финансово отчитане, приложена при изготвянето на финансовите отчети.
КФО 2.3	Познава дейността на одитирания обект и свързаните с нея рискове, както и процесите за осчетоводяване и финансово отчитане.	<p>Притежава способности за оценяване на организационната структура, култура, процеси, операции и системи на одитирания обект, вкл. системата за вътрешен контрол, дейностите по вътрешен контрол и въведените контроли.</p> <p>Познава процесите за осчетоводяване и финансово отчитане, прилагани в одитирания обект и ефективно проследява комплексните счетоводни операции.</p>
КФО 3	Одиторът оценява и управлява риска при финансов одит	
КФО 3.1	Умения за определяне на прага на същественост.	<p>Притежава умения за определяне на ниво на същественост по стойност и по характер.</p> <p>При планиране и извършване на финансов одит и при формиране на одитните заключения прилага принципа за същественост на базата на познаването на връзката между нивото на същественост и оценените рискове от съществени неточности във финансовите отчети.</p>

КФО 3.2	Оценява риска при финансовите одити.	Оценка на риска от съществени неточности, дължащи се на измама или грешка, на ниво финансов отчет и твърдение за вярност; разработване на допълнителни одитни процедури за смекчаване на установените рискове.
КФО 3.3	Управление на риска в процеса на финансовия одит.	Изготвя и прилага цялостна одитна стратегия, която определя насоката, времето и обхвата на одита в съответствие с рисковете от съществени отклонения във финансовите отчети.
КФО 4	Одиторът извършва и документира процедурите в рамките на финансовия одит в съответствие с МСВОИ	
КФО 4.1	Оценява системата за вътрешен контрол на одитирания обект, касаеща процеса на финансово отчитане.	Оценява формата на системите за вътрешен контрол, определя дали те са действащи и какво е нивото на ефективност на вътрешните контроли, свързани с процеса на финансово отчитане. Накрая достига до заключение относно адекватността на тестваните контроли за оценка на рисковете от съществени неточности във финансовите отчети.
КФО 4.2	Прилага различни техники за формиране на одитна извадка.	Избира размера на извадката, като прилага различни техники за изготвяне на извадки на базата на прага на същественост.
КФО 4.3	Събира и оценява надеждни и уместни одитни доказателства.	<p>Събира и оценява доказателства от множество източници, идентифицира противоречия и прилага доказателства, които са надеждни, точни, достоверни, приложими и изчерпателни.</p> <p>Разбира понятията за автентичност и надеждност на данните през целия им жизнен цикъл и проверява валидността на информацията.</p> <p>Използва новаторски методи за извличане на необходимите доказателства при за анализа и/или одитните проверки.</p> <p>Позовава се на работата на трети лица или специалисти и съгласно изискванията на стандартите извършва процедури, за да потвърди, че направените от тях заключения са приложими за съответния одит</p>
КФО 4.4	Оценява одитните доказателства, за да изрази становище по финансовите отчети.	Оценява дали одитните доказателства са достатъчни и уместни, установява първопричините за идентифицираните проблеми и изразява становище по финансовия отчет.
КФО 4.5	Подробно документиране на финансовия одит.	Документира работата, извършена на всеки етап от финансовия одит - от запознаването с дейността на одитирания обект, до приключването на одитния ангажимент и изготвянето на одитен доклад, за да демонстрира уместните одитни действия при проверката на финансовите отчети.
КФО 4.6	Поддържа комуникация с одитирания обект през цялото времетраене на финансовия одит.	<p>Идентифицира ключовите заинтересовани страни в процеса на финансов одит, включително тези, на които е възложено управлението, и поддържа ефективна комуникация с тях както устно, така и в писмена форма през цялото времетраене на одита (в. ж. МК 2.2).</p> <p>Осъществява двустранна комуникация с цел получаване на информация, необходима за оценка на рисковете от съществени неточности и за събирането на одитни доказателства в подкрепа на одитното становище.</p> <p>Запознава ръководството на одитирания обект с одитните констатации.</p> <p>Поддържа професионални отношения с одитирания обект.</p>
КФО 5	Одиторът оповестява ефективно резултатите от финансовия одит и проследява изпълнението на одитните препоръки	

КФО 5.1	Установява кои са представителите на ръководството и лицата, натоварени с общо управление и ги запознава с резултатите от финансовия одит по подходящ начин.	<p>Демонстрира способности за установяване на представителите на ръководството и лицата, натоварени с общо управление и комуникира с тях по свързани с одита въпроси преди, по време и след одитната проверка.</p> <p>Запознава по подходящ начин представителите на одитирания обект с одитното становище и всички необходими ключови корективни действия.</p> <p>Наясно е кого и как трябва да сезира при установяване на измами.</p>
КФО 5.2	Проследяване изпълнението на системните препоръки.	<p>Разработва и прилага план за проследяване изпълнението на одитните препоръки съвместно със заинтересованите страни.</p> <p>Наблюдава изпълнението на препоръките от финансовия одит.</p>

✓ Г. Компетенции в областта на одита на изпълнението

В съответствие с Т-образния модел, компетентностната рамка в областта на одита на изпълнението обхваща:

- Междусекторните компетенции на одитора в публичния сектор, описани в точка А по-горе;
- Компетенции в областта на одита на изпълнението (КОИ), поместени по-долу.

Компетенциите на одитора могат да бъдат обобщени в пет широки групи, които почиват основно на изискванията, предвидени в МСВОИ за този тип одит.

КОИ 1: Одиторът гарантира добавената стойност от дейността на ВОИ, като извършва одити на изпълнението в съответствие с МСВОИ;

КОИ 2: Одиторът познава контекста, средата и обекта на одита на изпълнението;

КОИ 3: Одиторът оценява и управлява риска при одит на изпълнението;

КОИ 4: Одиторът извършва и документира процедурите в рамките на одита на изпълнението в съответствие с МСВОИ;

КОИ 5: Одиторът оповестява ефективно резултатите от одита на изпълнението и проследява прилагането на одитните препоръки.

Компетенции		Очаквано поведение
КОИ 1	Одиторът гарантира добавената стойност от дейността на ВОИ, като извършва одити на изпълнението в съответствие с МСВОИ	
КОИ 1.1	<p>Разбира, че одитът на изпълнението допринася за насърчаване на отчетността, доброто управление и по-ефективното и ефикасно предоставяне на услуги в публичния сектор.</p>	<p>Демонстрира разбиране на естеството, предназначението и целите на одита на изпълнението, специфичния начин, по който той носи добавена стойност като част от веригата за отчетност и по какво се различава от и/или е свързан с ангажиментите за одит на съответствието или финансов одит.</p> <p>Познава естеството на одита на изпълнението като ангажимент за пряко отчитане, при който могат да се прилагат различни подходи - ориентирани към резултатите, към проблемите, системен подход или комбинация от тях.</p> <p>Наясно е, че при одита на изпълнението се отправят конструктивни препоръки за бъдещото развитие с цел подобряване на управлението, отчетността, прозрачността и предоставянето на услуги с публични средства, както и в областта на различни публични дейности и услуги. Този одит се базира на основан на риска подход и отчита международните, регионални и/или национални приоритети за развитие.</p>
КОИ 1.2	<p>Прилага ключови концепции за одит на изпълнението по подходящ начин и последователно в одиторската си практика.</p>	<p>Демонстрира способности за боравене с ключовите понятия икономичност, ефикасност и ефективност, както и с критерии, условия и причинно-следствени връзки в процеса на одит на изпълнението в широк набор от области, вкл. конкретни програми, структури, фондове, дейности или ситуации.</p> <p>Демонстрира способност за активно управление на риска от издаване на неподходящи одитни доклади, за да може ползвателите на одитните доклади да разчитат на надеждността на одитните заключения.</p> <p>Осигурява добавена стойност, като изготвя балансирани доклади и конструктивни препоръки, ориентирани към бъдещето.</p>
КОИ 1.3	<p>Осигурява качество при одита на изпълнението.</p>	<p>Гарантира качеството и надеждността на одитния доклад чрез прилагането на МСВОИ в областта на одита на изпълнението във всички елементи от одитния ангажимент.</p> <p>Притежава умения за контролиране качеството на работата, извършена от други одитори в областта на одита на изпълнението в съответствие с приложимите стандарти и практики на ВОИ.</p>
КОИ 1.4	<p>Упражнява професионалната си преценка и скептицизъм при осъществяване на одит на изпълнението.</p>	<p>Упражнява професионална преценка и скептицизъм при прилагането на одитните стандарти.</p> <p>Търси съвет, когато се сблъска с трудни или спорни въпроси при упражняване на професионалната си преценка.</p>
КОИ 2	Одиторът познава контекста, средата и обекта на одита на изпълнението	
КОИ 2.1	<p>Познава добре средата в публичния сектор.</p>	<p>Познава добре широката институционална рамка за отчитане на изпълнението и културата в областта на изпълнението в публичния сектор и средата, в която функционира одитираният обект.</p>

КОИ 2.2	Познава дейността на одитирания обект и взаимоотношенията между организациите в публичния сектор.	Оценява организационната структура, култура, процесите, дейностите и системите на одитирания обект, както и взаимовръзките с други обекти, ако са обхванати множество такива.
КОИ 3	Одиторът оценява и управлява риска при одит на изпълнението	
КОИ 3.1	Разбира връзката между рисковете и оценява ефекта им върху изпълнението от страна на одитирания обект.	Прилага базиран на риска подход за определяне на обхвата на одита.
КОИ 3.2	Избира одитни теми въз основа на критерии, които са съществени и подлежат на одит.	Избира портфолио от теми за одит на изпълнението въз основа на набор от критерии, като включва важни, уместни и подлежащи на одит области, които носят добавена за ползвателите на одитния доклад.
КОИ 3.3	Управлява риска при одита на изпълнението.	Управлява риска от неправилни или непълни заключения, предоставяне на необективна информация или отсъствие на добавена стойност при одита на изпълнението. Това се постига чрез предварително запознаване с дейността и анализ на риска, разглеждане на всички важни фактори, свързани с темата на одита, събиране на достатъчни и уместни доказателства, широки консултации както в рамките на одитния екип, така и извън него и предоставяне на нова информация знания и препоръки на ползвателите на одитния доклад, които биха имали реален принос за по-доброто изпълнение.
КОИ 4	Одиторът извършва и документира процедурите в рамките на одита на изпълнението в съответствие с МСВОИ	
КОИ 4.1	Определя ясна и добре дефинирана одитна цел и избира най-добрия одитен подход съобразно тази цел.	Определя добре дефинирана одитна цел и разработва въпроси и подвъпроси, които са тематично свързани, взаимно се допълват, без да се припокриват и са всеобхватни, както и допринасят за постигане на тази цел. Избира най-добрия одитен подход, ориентиран към резултатите, проблемите или системата или използва комбинация от подходи, за да постигне одитната цел.
КОИ 4.2	Установява подходящи критерии за одит на изпълнението.	Идентифицира различни източници на одитни критерии при одита на изпълнението или разработва критерии, когато такива източници не са налични.
КОИ 4.3	Определя нивото на същественост за всички етапи от одита на изпълнението.	Определя нивото на същественост за всички етапи от одита на изпълнението, като взема предвид не само паричната стойност, но и елементите, които са значими за обществото и управляващите.
КОИ 4.4	Прилага техники за формиране на одитни извадки и оценява резултатите.	Определя кога и как да формира одитни извадки и документира стратегията си за ползване на такива в рамките на одита. Изпълнява процедури за формиране на одитни извадки и оценява резултатите.
КОИ 4.5	Демонстрира способности за използване на разнообразни социологически методи и диагностични техники в рамките на одита на	Умее да използва социологически методи и техники за диагностика (например SWOT-анализ, анализ на риска, анализ на заинтересованите страни, картографиране на процеси, използване на казуси и т.н.) и да подбира най-подходящите от тях за одита на изпълнението. Умее да подбира най-подходящите техники за събиране на данни (напр. събеседване, анкета, фокус групи, пряко наблюдение и преглед на документи) и да анализира данни (напр. анализ на

	изпълнението.	съдържанието, статистически анализ и др.) в рамките на одит на изпълнението.
КОИ 4.6	Документиране на одита на изпълнението	Документира работата, извършена на всеки етап от одита на изпълнението, така че на базата на предоставената информация за приложените процеси и стъпки всеки друг независим и опитен одитор в областта на изпълнението да е в състояние да достигне до същите резултати.
КОИ 4.7	Осъществява комуникация със заинтересованите страни в рамките на одита на изпълнението.	Идентифицира ключовите заинтересовани страни в процеса на одита на изпълнението, включително тези, на които е възложено управлението и поддържа ефективна комуникация с тях както устно, така и в писмена форма през цялото времетраене на одита (в. ж. МК 2.2). Осъществява двустранна комуникация с широк кръг от заинтересовани страни с цел събиране на доказателства за достигане до балансираните заключения и полезни препоръки. Наясно е кого и как трябва да сезира при установяването на измами.
КОИ 5	Одиторът оповестява ефективно резултатите от одита на изпълнението и проследява прилагането на одитните препоръки	
КОИ 5.1	Притежава умения за изготвяне на доклади и препоръки от одита на изпълнението в съответствие със стандартите.	Притежава умения за изготвяне на изчерпателни, убедителни навременни, разбираеми и балансиран одитни доклади. Подхожда с особено внимание към формулирането на препоръки. Формулира препоръки, които са ясни, добре обосновани, представени по логичен и аргументиран начин, носят добавена стойност и са ориентирани към причините за проблемите и/или слабостите.
КОИ 5.2	Проследяване на препоръките от одита на изпълнението.	Разработва и прилага план за проследяване изпълнението на препоръките от одита с отговорните заинтересовани страни. Наблюдава прилагането на препоръките от одита на изпълнението.

✓ Д. Компетенции на одиторите на ВОИ със съдебни функции

Няколко са ключовите функции, допринасящи за изпълнението на мандата на ВОИ със съдебни правомощия:

- **Лицата, участващи в разследването:** Служителите или членовете на ВОИ, отговарящи за предварителното разследване (установяване и анализ на фактите, които могат да представляват нередности/нарушения), до изготвянето на доклада, на базата на който се образува съдебното производство. В идеалния случай тези служители не участват при произнасянето.
- **"Финансови съдии" или "членове на съдебния колективен орган ":** Членовете на ВОИ, които отговарят за формулирането на съдебни решения или предвиждането на корективни мерки. Техният статут е очертан в националното законодателство и независимостта им е гарантирана.
- **Прокурор или помощник-прокурор, когато това е предвидено по закон:** Мисията им е да защитават обществения интерес и да гарантират надлежното прилагане на закона. Тези лица не участват при постановяването на решения, но имат правомощия да образуват производство и да изразяват становище по постановеното решение.

За целите на настоящия документ формулировката "професионален одитор" обхваща всички гореизброени функции на ВОИ със съдебни правомощия. В съответствие с Т-образния модел, компетентностната рамка за професионалните одитори във ВОИ със съдебни функции обхваща:

- Междусекторните компетенции на одитора в публичния сектор, описани в точка А по-горе;
- Приложимите компетенции от раздел 5 (б), (в) и / или (г), както и съдебните правомощия на одиторите, описани по-долу.

Компетенциите на одитора във ВОИ със съдебни правомощия (КСП) могат да бъдат обобщени в четири широки групи и са основани на предвиденото в Рамката за професионални становища на ИНТОСАЙ, както и при консултациите във Форума на ВОИ със съдебни функции.

КСП 1: Професионалният одитор гарантира добавената стойност от дейността на ВОИ, като изпълнява своите съдебни правомощия в съответствие с приложимите и налични професионални становища и добри практики на ИНТОСАЙ, съобразени с действащото законодателство;

КСП 2: Професионалният одитор познава добре контекста, средата и обекта на одит;

КСП 3: Професионалният одитор изпълнява своите задължения при спазване на приложимите професионални становища на ИНТОСАЙ и законовите изисквания за съответната функция;

КСП 4: Професионалният одитор осъществява ефективна комуникация със съответните специалисти/ заинтересовани страни за успешното изпълнение на съдебните функции на ВОИ.

Компетенции		Очаквано поведение
КСП 1	Професионалният одитор гарантира добавената стойност от дейността на ВОИ, като изпълнява своите съдебни правомощия в съответствие с приложимите и налични професионални становища и добри практики на ИНТОСАЙ, съобразени с действащото законодателство.	
КСП 1.1	Наясно е, че съдебните функции на ВОИ допринасят за отчетността и прозрачността при разходването на публични средства.	Демонстрира разбиране за естеството, целта и задачите на ВОИ със съдебни функции, специфичния начин, по който те допринасят за веригата за отчетност и как тези отговорности се различават от и/или са свързани с одитни ангажименти за съответствие, финансов одит или одит на изпълнението. Разбира отговорностите на ВОИ със съдебни правомощия и как те допринасят за ефективното и ефикасно изпълнение на процесите в публичния сектор посредством водените съдебни дела или други съдебни процедури.
КСП 1.2	Умее да прилага правилно и последователно в практиката ключовите елементи на съдебните правомощия.	Умее да прилага ключови концепции, свързани с изпълнението на съдебните функции в съответствие с ИНТОСАЙ-Р 50 „Принципи на съдебната функция на ВОИ“. Демонстрира способности за активно управление на риска от неподходящи действия или процеси, които биха могли да застрашат надеждността на заключенията и постановените решения.

КСП 1.3	Осигурява качество при изпълнение на отговорностите, свързани със съдебните функции.	<p>Умее да прилага общите принципи, характеризиращи съдебните правомощия на ВОИ (съгласно ИНТОСАЙ-Р 50 „Принципи на съдебната функция на ВОИ“) в различни среди, за да гарантира качество, което повишава надеждността на окончателните заключения, решения и/или постановления.</p> <p>Притежава умения за контролиране качеството на работата, извършена от други одитори със съдебни правомощия в съответствие с приложимите закони, стандарти и практики на ВОИ и с конкретната роля, която изпълнява в процеса.</p>
КСП 1.4	Упражнява професионална преценка и подхожда с особено внимание към събирането на доказателства	<p>Упражнява професионална преценка и скептицизъм при изпълнение на отговорностите, свързани със съдебните правомощия на ВОИ.</p> <p>Търси съвет, когато се сблъска с трудни или спорни въпроси при упражняване на професионалните си отговорности, предвидени по закон.</p>
КСП 2	Професионалният одитор познава добре контекста, средата и обекта на одит	
КСП 2.1	Познава добре средата в публичния сектор	Познава добре широката институционална рамка в публичния сектор, особено по отношение на конкретните системи в държавното управление, ключовото законодателство, решения на парламента, на правителството и очаквания на заинтересованите страни.
КСП 2.2	Познава добре действащата правна система	<p>Познава контекста и функционирането на правната система за принудително изпълнение, изискванията за справедлив процес и участниците в него, за да може да изпълнява надлежно функциите на ВОИ като част от тази система.</p> <p>Умее да прилага адекватно правната рамка, регламентираща дейността на ВОИ, в комбинация с други аспекти на правото (гражданско, наказателно, търговско, защита на конкуренцията).</p>
КСП 3	Професионалният одитор изпълнява своите задължения при спазване на приложимите професионални становища на ИНТОСАЙ и законовите изисквания за съответната функция.	
КСП 3.1	Проучва, анализира и ефективно и ефикасно прилага съответните закони спрямо установените факти.	<p>Установява фактите обективно и безпристрастно, включително в случаите на обжалване или касационно обжалване.</p> <p>Извършва комплексен правен анализ.</p> <p>Наясно е с взаимовръзките между различните компоненти на правото.</p>
КСП 3.2	Изготвя правна документация и/или съвети и ги оповестява по подходящ за съответната аудитория начин.	<p>Изготвя проекти на процедури, констатации, доклади, решения за сезиране на други инстанции, санкции и, когато е уместно, правни становища по въпроси, свързани с процедурата.</p> <p>Запознава засегнатите заинтересовани страни с всички изготвени правни материали ясно, кратко и логично.</p>
КСП 3.3	Съхранява доказателствата.	Полага грижи за съхранение на доказателствения материал в неговата цялост.

КСП 3.4	Води съдебни дела в съд или друг съдебен орган.	<p>Наясно е какво поведение трябва да демонстрира и как трябва да го адаптира в зависимост от мястото и ролята си в съда, особено по време на открити заседания.</p> <p>Умее да представя делата ясно, кратко и логично в съда или на друг съдебен форум.</p> <p>Демонстрира способност да комуникира с представителите на защитата в процеса.</p>
КСП 4	<p>Професионалният одитор осъществява ефективна комуникация със съответните специалисти/ заинтересовани страни за успешното изпълнение на съдебните правомощия на ВОИ.</p>	
КСП 4.1	Взаимодейства с ключови фигури, правни и одитни органи, за да гарантира успех на съдебния процес.	Демонстрира способност да взаимодейства със съответните одитни и правни органи, които са участници в справедливия процес, така че да гарантира постигането на законовите и стратегическите цели и задачи и да спомогне за достигане до заключения, решения и/или постановления.